

3. Гра в смерть: що таке «Синій кит» і чому підлітки виконують смертельні завдання // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gopri.in.ua/novini-oblast/gra-v-smert-scho-take-siny-kit-chomu-pdltki-vikonuyut-smerteln-zavdannya.html>
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-е вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізовіта А. М.

Красношлик Анастасія Олександрівна
студентка 1-го курсу магістратури факультету прокуратури
та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ
«ІНСТИТУТУ ВИКРИВАЧІВ»
ЯК ОДНОГО З КЛЮЧОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Вже впродовж багатьох років корупція залишається однією з основних причин гальмування повноцінного розвитку України, як могутньої економічно незалежної та заможної країни. З метою вирішення цієї проблеми, було розроблено і прийнято ряд законодавчих актів, таких як: ЗУ «Про запобігання корупції», ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», ЗУ «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України», ЗУ «Про очищення влади» тощо. Проте, як показує практика, мало просто прийняти закони, необхідно розробити чіткі механізми їх застосування, забезпечити функціонування дієвого інституту співробітництва населення з правоохоронними органами з питань попередження, виявлення та розслідування корупційних правопорушень. Одним з таких інститутів, по праву можна вважати

«інститут викривачів», який було запроваджено в рамках виконання Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки [4].

У ст. 53 ЗУ «Про запобігання корупції» зазначається, що викривач – це особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог антикорупційного законодавства іншою особою [3].

Як зазначає виконавчий директор Transparency International Ukraine (відділення авторитетної міжнародної антикорупційної організації по боротьбі з корупцією) **Ярослав Юрчишин**: *«Якщо ми візьмемо досвід боротьби з мафіозними кланами в Італії, з поширенням наркотиків в латиноамериканському просторі, то все починалось із того, що людина в системі приймала для себе рішення піти на співпрацю зі слідством. Сьогодні у нас така людина приречена через відсутність захисту держави та адекватної співпраці з державою. А серйозна корумпованість правоохоронної системи гарантує, що ця людина, можливо, фізично буде знищена»* [2]. З вищесказаними складно не погодитись, оскільки, незважаючи на велику кількість міжнародних і національних нормативно правових актів, що мають на меті запобігти та протидіяти корупції, та зокрема, визначають та регламентують «інститут викривачів», на сьогоднішній день, поширеними є випадки, коли наслідками розкриття інформації були утиски на роботі, спроби притягнення до відповідальності за наклеп, переслідування та погрози. Подібні ситуації трапляються через відсутність в українському законодавстві чіткого процесуального механізму захисту прав викривачів та належної правової бази, яка б визначала особливості роботи з ними.

З метою досягнення реального результату щодо захисту викривачів, представниками громадських організацій спільно з депутатами Верховної Ради у 2016 році було розроблено законопроект № 4038а «Про захист викривачів і розкриття інформації про шкоду або загрозу суспільним інтересам», який має на меті визначити основні положення, які стосуються функціонування «інституту викривачів», закріпити права та гарантії викривачів, регламентувати інституційне забезпечення розкриття інформації та захист прав викривачів. Незважаючи на великий суспільний інтерес

до даного законопроекту, в тому числі і міжнародних організацій, на сьогоднішній день, проект отримав негативний висновок від Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя і питання його прийняття залишається відкладеним на невизначений термін [5].

Ще одним, відносно новим документом, направленим на регламентацію питання роботи з викривачами є «Методичні рекомендації щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами», розроблені та затверджені Національним агентством з питань запобігання корупції у липні 2017 року, де міститься інформація про особливості організації роботи з повідомленнями про корупцію, визначається процедура, повноваження та відповідальність посадових осіб, залучених до роботи із такими повідомленнями. Проте, як нам відомо, даний документ носить лише рекомендаційний характер і не встановлює правових норм, які закріплюють порядок роботи з викривачами [1].

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що незважаючи на те, що у Законі України «Про запобігання корупції» є окремий розділ, присвячений державному захисту викривачів, доводиться відмітити відсутність належних законодавчо закріплених процесуальних механізмів роботи з викривачами та порядку їх державного захисту. Для належного процесуального оформлення статусу та гарантій прав викривачів, що дало б змогу підвищити рівень виявлення фактів економічних злочинів, необхідно прийняти спеціальний закон, який врегулює наступні проблемні питання функціонування «інституту викривачів»:

1) затвердження широкого визначення понять «викривач» та «повідомлення про правопорушення»;

2) визначення порядку подання повідомлень, процедури їх фіксації, каналів отримання інформації;

3) закріпить гарантії анонімності особам, які повідомляють про правопорушення та відповідальність за їх порушення;

4) закріпить спеціальні механізми захисту від широкого спектра негативних засобів впливу, у тому числі, досудового та судового захисту прав викривачів;

5) забезпечить створення та функціонування внутрішніх та зовнішніх каналів повідомлення інформації про правопорушення;

6) затвердить вимоги до державних організацій, великих приватних підприємств (з визначенням масштабів) щодо розробки процедури внутрішнього розкриття інформації та її закріплення у нормативних документах;

7) встановить відповідальність за неправомірний вплив та тиск на викривачів, пов'язаний з розголошенням ними інформації;

8) передбачить комплекс трудових та соціальних гарантій для викривачів;

9) закріпить заборону притягнення викривачів до дисциплінарної, цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності, пов'язаної з розголошенням ними інформації.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 6 липня 2017 року №286 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2018/news/metod._rekomendaciyi.pdf
2. Надія антикорупціонерів, або Як в Україні запускать інститут викривачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/118526-nadija_antikoruptionsioneriv_abo_jak_v_ukrajini_zapuskatimutj_institut_vikrivachiv
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>
4. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>
5. Про захист викривачів і розкриття інформації про шкоду або загрозу суспільним інтересам: Проект закону від 20 липня 2016 року № 4038а [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4038%D0%B0&skl=9

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мельничук Т. В.